

N:o 111.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 14 maj 1900.

— — — — Andra Kammaren den 14 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln, punkten 19:o, gjorda framställning om statsbidrag till vikarie för extra ordinarie lärare vid folkskola m. fl., dels ock en i anledning af denna framställning väckt motion.

(Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 6.)

Till Konungen.

Uti den till Riksdagen aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Eders Kongl. Maj:t under åttonde hufvudtiteln, punkten 19, föreslagit Riksdagen att

dels godkänna af Eders Kongl. Maj:t föreslagna grunder i fråga om aflönande i vissa fall af vikarie för extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt för lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola;

dels beträffande grunderna för nu gällande stadganden om aflöning af vikarie för sjuk ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola medgifva viss jemkning;

Bih. till Riksd. Prot. 1900. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 30 Häft. (N:is 111, 112.) 1

dels ock, i stället för det nu befintliga förslagsanslag å 40,000 kronor med titel »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskolan», uppföra under benämning: »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola» ett förslagsanslag å 75,000 kronor för att i enlighet med såväl redan bestämda som af Eders Kongl. Maj:t föreslagna grunder användas såsom bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för sådan ordinarie, extra ordinarie och biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt lärare eller lärarinna vid mindre folkskola och småskola, som af sjukdom urståndsättes att fullgöra sin tjenst, med rätt för Eders Kongl. Maj:t att, när i särskilda fall omständigheterna dertill föranleda, meddela understöd af statsmedel för ifrågavarande ändamål utan hinder deraf, att någon afvikelse från nämnda grunder egt rum.

I samband med denna framställning har Riksdagen förehaft en inom densamma väckt motion, hvori föreslagits, att Riksdagen måtte besluta, att för lärare eller lärarinna vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt seminarium för bildande af lärare eller lärarinnor vid sina skolor måtte utgå ersättning till vikarie under sjukdom efter enahanda grunder, som Riksdagen kunde komma att bevilja för lärare eller lärarinnor vid folkskolor, samt att de förmåner, som enligt Eders Kongl. Maj:ts förslag skulle för sistnämnda lärare eller lärarinna utgå till vikarien af skoldistriktet, vid seminarium utgå af landstinget eller staden.

Till stöd för det i denna motion framställda förslag har erinrats, hurusom enligt Eders Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition lärare eller lärarinnor vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt seminarium för bildande af lärare eller lärarinnor vid småskolor eller mindre folkskolor ej skulle komma i åtnjutande af förmånen att erhålla ersättning till vikarie under sjukdom. Då emellertid sistnämnda lärare eller lärarinnor vore, enligt nådiga kungörelsen den 27 maj 1898, berättigade att uppbära bidrag af statsmedel enligt samma grunder, som gälde med afseende på de lönetillskott, hvilka utginge till skoldistrikt för aflönande af lärare och lärarinnor vid distriktets folk- och småskolor, borde de förmåner med afseende å ersättning till vikarie under sjukdom, som Eders Kongl. Maj:t föreslagit skola utgå till lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor samt biträdande lärare eller lärarinnor vid sistnämnda skolor, jemväl tilläggas lärare eller lärarinnor vid ifrågavarande seminarier.

Då sistnämnda lärare och lärarinnor utgjorde ett ringa antal enligt statistiska uppgifter utgjorde seminariernas antal endast tjugu

stycken), så borde någon höjning i det af Eders Kongl. Maj:t föreslagna belopp sjuttiofemtusen kronor ej vara erforderlig.

Då det synes vara med billighet öfverensstämmande, att staten, som lemnar bidrag till aflöning åt lärarne och lärarinnorna vid folk- och småskolor, jemväl träder hjälpande emellan, när sådan lärare eller lärarinna genom sjukdom urståndsättes att sjelf uppehålla sin tjenst, samt denna grundsats redan vunnit tillämpning i fråga om ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, torde rättvisan fordra, att äfven extra ordinarie eller biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor samt lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor och småskolor komma i åtnjutande af samma förmån, hvilken för dem är desto mer behöflig, som deras aflöningsförmåner äro mindre.

De af Eders Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelserna angående rätt till statsbidrag för aflönande af vikarie har Riksdagen alltså ansett i allt väsentligt böra bifallas. I ett afseende finner Riksdagen dock anledning till erinran. Genom Eders Kongl. Maj:ts förslag synes nemligen möjlighet icke vara utesluten, att rätten till dylikt statsbidrag kan missbrukas på det sätt, att lärare vid inträffande sjukdom år efter år, och längre än behöfligt är, skaffar sig hjälp till vikaries aflönande. Visserligen kan häremot invändas, att den omständighet, att skolrådet skall pröfva behovet af tjenstledighet för sjukdom, antaga vikarie samt aftala med denne om arfvodet, bör medföra, att sådant missbruk ej eger rum. Men det ekonomiska intresse för skoldistriktet, som utgör en anledning, att skolrådet vid tjenstledighetsansökningar från ordinarie lärare noggrant pröfvar de föreliggande omständigheterna, är i sjelfva verket ganska obetydligt, då fråga gäller icke ordinarie lärare.

Det torde därför vara af behovet påkalladt, att hinder för antydda missbruk läggas i bestämmelserna angående statsbidragets åtnjutande; och Riksdagen har trott sig finna, att detta kunde ske dels genom stadgande af viss form för det läkarebetyg, hvarå tjenstledighetsansökningen grundar sig, dels ock genom fastställande af en viss maximitid, hvarunder statsbidrag må få åtnjutas.

Enligt Eders Kongl. Maj:ts förslag utgör ett vilkor för statsbidrags utgående, att enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf lärare erhåller tjenstledighet, visserligen är sådan, att densamma gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjenst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren kan med *visshet* intyga, att sjuk-

domen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjänstgöring. Emellertid torde det i de flesta fall vara omöjligt för läkaren att med *visshet* intyga något dylikt, och läkarebetyget lärers alltså icke komma att utgöra något hinder för statsbidrags åtnjutande, äfven om *sannolikhet* förefinnes för att sjukdomen är obotlig. Riksdagen håller därför före, att läkarebetyget i stället bör innehålla, att sjukdomen ej är af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträdande i tjänstgöring.

Hvad beträffar maximitiden för åtnjutande af bidrag till vikaries aflönande, har Riksdagen ansett, att tillskott af allmänna medel samt bidrag af skoldistriktet till vikaries aflönande icke bör utgå för mer än högst sexton läsmånader under de tre första åren af lärarens eller lärarinnans tjänstetid samt ej heller för mer än högst sexton läsmånader under den derefter följande tjänstetiden, så framt icke läraren eller lärarinnan under de tre närmast föregående åren sjelf tjänstgjort minst åtta läsmånader eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvori han eller hon är anställd, på grund af Eders Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas.

Riksdagen har alltså,

dels i fråga om aflönande i vissa fall af vikarie för extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt för lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola godkänt följande grunder, nemligen:

1) att, derest vid folkskola anställd extra ordinarie lärare eller lärarinna, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och vid folkskolelärareseminarium examinerad vikarie för honom eller henne är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda undervisningstiden af åtta månader om året, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, skall åtnjuta arfvode efter antingen minst 600 kronor eller minst 500 kronor för nyssnämnda undervisningstid, allt eftersom tjänst-innehafvarens minimilön uppgår till eller understiger 600 kronor, eller i förra fallet 75 kronor och i senare fallet 62 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, hvarjemte vikarien skall förses med tjenlig, skolan närbelägen bostad, bestående af ett rum med vedbrand, eller ock erhålla ersättning därför, beräknad efter minst 50 kronor för åtta månaders undervisningstid, äfvensom med belopp, som af skoldistriktet bestämmes, undfå godtgörelse för resekostnad, der sådan ifrågakommer;

2) att, då biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola, till hvilkens aflöning bidrag af allmänna medel utgår, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet, arfvode till vikarie skall beräknas sålunda, att, derest vid småskoleseminarium examinerad eller af folkskoleinspektör enligt § 6 i kongl. kungörelsen den 5 juni 1885 angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor pröfvad vikarie är förordnad under oafbrutet minst en månad af den fastställda årliga undervisningstiden, vikarien för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuter arfvode efter minst 300 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 37 kronor 50 öre för läsmånad, hvarje månad beräknad till 30 dagar, och i öfrigt samma förmåner som vikarie för extra ordinarie lärare vid folkskola samt, om oexaminerad vikarie förordnas, till denne utgår arfvode efter 250 kronor för åtta månaders undervisningstid, eller 31 kronor 25 öre för läsmånad, och i öfrigt samma förmåner, som tillkommer examinerad vikarie;

3) att, om enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf extra ordinarie eller biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola eller lärare eller lärarinna vid mindre folkskola eller småskola erhåller ledighet och vikarie för honom eller henne förordnas på sätt ofvan sägs, är sådan, att densamma gör läraren eller lärarinnan oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjänstgöring, samt läraren eller lärarinnan icke uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdomsunderstöd, vikariens aflöning skall utgöras sålunda, att tjänstinnehafvaren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjerdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, samt två tredjedelar af samma minimiaflöning utgå af statsmedel och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket det jemväl skall åligga att förse vikarien med bostad jemte vedbrand eller ock lemna honom ersättning därför äfvensom att, der så ifrågakommer, godtgöra honom resekostnad;

4) att, då oexaminerad vikarie förordnas, statsbidrag till dennes aflöning må på nämnda sätt utgå, derest folkskoleinspektör vitsordar, att vikarien befunnits duglig;

5) att, der läkarebetyg ej kan utan synnerlig kostnad eller svårighet anskaffas, nyssnämnda bestämmelser i fråga om vikariens aflöning skola, derest genom intyg af vederbörande skolråds ordförande vitsordas, att läraren eller lärarinnan under ledighet varit af sjukdom urståndsatt

att vederbörligen uppehålla sin tjänst, gälla, ändock att sjukdomens beskaffenhet icke blifvit genom läkarebetyg ådagalagd, likväl ej för längre tid än högst tre månader;

6) att, då enligt läkarebetyg sjukdom, på grund hvaraf icke ordinarie lärare eller lärarinna erhållit tjänstledighet, är af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att läraren eller lärarinnan till följd deraf är urstånd-satt att vidare återinträda i tjänstgöring, vikariens aflöning skall utgöras af läraren eller lärarinnan utan tillskott af allmänna medel eller bidrag af skoldistriktet;

7) att icke ordinarie lärare eller lärarinna, som uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till helt ålderdoms-understöd, skall, då på grund af sjukdomsfall behof af vikarie för honom eller henne inträder, ensam utgöra vikariens aflöningsförmåner;

8) att tillskott af allmänna medel samt bidrag af skoldistriktet till vikaries aflönande icke utgår för mer än högst sexton läsmånader under de tre första åren af extra ordinarie eller biträdande lärares eller lärarinnas vid folkskola eller lärares eller lärarinnas vid mindre folkskola eller småskola tjänstetid, samt ej heller för mer än högst sexton läsmånader under den derefter följande tjänstetiden, så framt icke läraren eller lärarinnan under de tre närmast föregående åren sjelf tjänstgjort minst åtta läsmånader eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvari han eller hon är anställd, på grund af Eders Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande årligen meddelas; samt

9) att hvad här är föreslaget icke gäller i fråga om tjänstledighet, som åtnjutes af vikarierande lärare eller lärarinna, utom i det fall, att nämnda lärare eller lärarinna uppehåller tillfälligtvis ledig befattning;

dels beträffande grunderna för nu gällande stadganden om aflöning af vikarie för sjuk ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola medgifvit den jemkning, att deri omförmälda läkarebetyg må vara af enahanda innehåll med hvad här ofvan under mom. 3) bestämts;

dels ock, i stället för det nu befintliga förslagsanslag å 40,000 kronor, med titel »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola», uppfört under benämning: »bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola» ett förslagsanslag å 75,000 kronor för att i enlighet med såväl förutbestämda som här ofvan stadgade grunder användas såsom bidrag till aflönande i vissa fall af vikarie för sådan ordinarie, extra ordinarie och biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt lärare eller lärarinna vid mindre folkskola och småskola, som af sjuk-

dom urståndsättes att fullgöra sin tjänst, med rätt för Eders Kongl. Maj:t att, när i särskilda fall omständigheterna dertill föranleda, meddela understöd af statsmedel för ifrågavarande ändamål utan hinder deraf, att någon afvikelse från nämnda grunder egt rum.

Riksdagen har derefter förehåft till behandling ofvanberörda motion, hvars syfte Riksdagen funnit behjertansvärdt. Då emellertid bestämmelser i fråga om ersättning åt vikarie för lärare och lärarinna vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt seminarium synas böra föregås af utredning, bland annat, på hvad sätt landstinget eller staden bör bidra till vikariens aflönande, har motionen föranlett Riksdagen allenast att hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, att Eders Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och på hvilka villkor statsbidrag må kunna lemnas till aflönande af vikarier för sådana lärare och lärarinnor vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt lärare- eller lärarinneseminarium, hvilka af sjukdom urståndsätas att sin tjänst fullgöra, samt att Eders Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 14 maj 1900.

Med undersätlig vördnad.